

ACC. N:R. M. 10115: 1-8.

Landskap: *Småland*

Härad: *Aspelands*

Socken: *Järeda*

Uppteckningsår: *1946*

Upptecknat av: *Evert Johansson*

Adress: *Frövada, Järnboesen*

Berättat av: *Kristina Johansson*

Född år: *1863, uppväxt i Järeda*

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Uppteckningen rör
Typ och sed beträffande slakt - sid. 1
Föreställningar och sedvänjor i
förbindelse med dödsfall och begravning - " 4

Skriv endast på denna sida!

Tys odu sed beträffande slakt.

1. Slakt skulle ske i nytt, för att fläsket skulle bli bättre. (räkna längre!)
- 2-5. Hästslakt ansågs av gammalt som mer eller mindre vanhedsvärde. En person som kallades "hästflängaren", antitades. Mot 1800-talets slut började man själva slå sina hästar. Köttet beqvämades till en början som svinföda, sedan till korv.
8. Jälv döda djur gräddes ner.
9. Det ansågs skadligt för levande kvinnor att närvara vid slakt, emedan barnet kunde få fallandesjuka. Om
13. Njällen skulle kastas bort vid slakten, emedan den ansågs besk.
18. Av blodet lagades palt och korv och bakades paltbröd. Om en kvinnan blivit

skrämd ^{av ett djur} ~~för vägen~~, medan hon var havande, 2.
skulle man ge det utfödda barnet en bloddroppe
av samma slags djur.

19. Namn på de olika magarna hos
nötkreaturen: vamma, ruta, slatra eller
blarra, västra.

20. Namn på slaktprodukter: grynkow,
krackow, wetakow (= blodkøw), ~~pullsyta~~
palt, pullsyta, pressyta, kievndsyta (av
fäkratur) ister och talg.

21. Pömlärsrep finns i uppteckningens
bög.

22. Hornen tillvaratas i en del fall, bort
och tagel mera allmänt. ~~Gallblåsan~~ blåstes
~~upp sedan man lagt i den några pepparkorn,~~
~~torrades~~ Urinblåsan blåstes upp och torrades,
och pepparkorn lades i densamma, varfta
den användes till skramla av småbarnen.

Gullblåsen upphängdes tveklöst till torkning och innehållst användes till svörja frusna fötter med.

23. Lök användes till korv, palt och sylta.
Dill användes till levermaten i grönkorv.
Kummin användes av domliga.

24. Hudarna behandlades av garvare.

26. Man brukade sticka grämarna korv och palt efter slakten, ävenså slaktaren fick sin del härav.

28. Man brukade slå korna i meren, för att de inte skulle spricka.

30. Till julen var vinstakten obligatorisk och var i ganska stor utsträckning fästakt.

Föreställningar och sedvänjor i förbindelse
med dödsfall och begravning.

4.

3. När ugglan kom fram och skrek intill husen ansågs det förbåda dödsfall.

Man "våkade tygt" vid midsommar och kunde då få se tikfärden, som förbådade dödsfall i byn.
16. Liket kläddes av någon kvinna i byn, som brukade ha vana vid sådant. Den döde fick strimpor på fötterna, vita handskar eller vantar på händerna, och om han var gammal, träcklades en mössa ihop och sattes på huvudet.

18. Kistan gjordes av snickaren i byn.

19. Färskött ungdom kunde få en blomkaktus i handen. Tidigare på 1800-talet fick den döde en psalmbok i handen och stundom en brännvins-butelj med sig.

23. 8 till 14 dagar kunde man liket hemmas.

För att lindra förtvulningen satte man in stora säar med vatten, kruskor och tjärbyttor.

25. På smärt man ringat för den döde, ~~sågs det~~ förvandlades han, troddes det. Detta synes tyda på att man menat, att själaringningen förde den döde bort från jorden in i himlen.

26. De manliga anhöriga hjälpte kyrkvaktaren gräva graven. På var sid åtminstone fram till 1860-talet. Graven lades i väst-östlig riktning.

27. Örrådet vid altargaveln var förnämligt under 1800-talet. Om odöpta barn på inget bekant, men själspillingar begravdes ännu på 80-talet bakom kyrkan, d. v. s. på nordsidan av kyrkogården.

28. Man reser ännu i dag som för grenar vid begravningsgården. Men min berättelse minner från sin ungdom, att vad en gång en ung flicka skulle begravas, tog man, eftersom det var sommar, ej grenar utan entavlar, som kläddes med sköv

och restes utefter vägen, där liktåget skulle fram. Men detta hör ju egentligen till nästa punkt. 6.

29. Man tror ännu i dag som för repat svins eller kackat gravris på vägen, där liktåget skulle fram. Man brukar tro i form av kors i hörnen. För i världen strödde man på sidan härav sand / som skulle föreställa en grav, och i denna sand ritade man med fingret den dödes namn och strödde i det ritade krita eller sållat gravris, så att namnet lyfte tydligt. Det är att tillägga, att man för kunde tro även med björklöv på sommertiden, vilket nu alldeles fallit ur bruk.

Det hödest hör fortfarande till att "ströarna" bli bjudna till begravningsgårdens sista begravningsdagen.

30. Man håller strängt på att människor som dött ogifta, skulle bäras till gravan av

ogifta karlar alltså vanligen unga män² eller pojkar. Bara bars till spåren av unga ogifta män, konfirmationsbrev ibland av flickor.

34. Döda, som bott i skog och vildmark, bevis ut till farbar väg och kördes sedan efter kräst till kyrkan.

38. Se punkt 28-29!

40. På 1800-talet åtminstone begravdes döpta barn och självmördare på kyrkogården. Klocker na ringde ej, och självmördare bevis med peppar fingerring till gravan.

42. Begravningsgäst varade två dagar, tredje dagen bjöds "stövorna".

43. Man klädde sig i svart ett under ett år efter begravningen, fruntimern den äldre generationens kvinnor dock med vita förkläden och huvuddukar.

ACC. N:R M.10115:8

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

45. En gammal kvinna: Frörda by 8.
lode i den bekräftade gjömt gravskivsten,
som hon nytt vil gravarna och tagit med
sig hem från begravingen. Vad de skulle
tjåna för ändamål är ej bekant.
46. Se num. 25!